

Morálně politický činitel při řešení operačních úkolů

V soudobých podmínkách vedení války neúměrně vzrůstá význam všech činitelů, které rozhodují o průběhu a výsledku války. Významné místo mezi nimi zaujímá morálně politický činitel, který vyjadřuje stupeň uvědomělosti lidu, schopnost lidu a jeho ozbrojených sil vydržet celou tíhu války a dosáhnout jejího vítězného ukončení.

Morálně politický potenciál lidu a armády závisí na charakteru sociálně ekonomických podmínek, na politickém zřízení, vztazích třídních sil, charakteru války atd. Na jeho utváření působí rovněž politická a ideologická činnost vlády a velení ozbrojených sil válčící země.

Cílem článku není zkoumat celý komplex otázek spojených s hodnocením a využíváním morálně politického činitele při řešení operačních úkolů; to je předmětem zvláštního výzkumu. Cílem je ukázat takové způsoby ideologického působení na vojska a obyvatelstvo nepřítele a prostředky, které umožňují dosáhnout výrazných výsledků s nejmenší ztrátou vlastních sil.

V. I. Lenin vždycky zdůrazňoval význam stranickopolitické práce v ozbrojených silách, velitele a štáby usměrňoval, aby se vši pozorností dbali na vedení systematické politické práce ve vojskách i u obyvatelstva nepřítele. V době vpádu

imperialistických útočníků na mladou Sovětskou republiku vyzýval bojovat proti nepříteli lidovým odporem, ale i propagandou s cílem vnitřně rozložit jeho síly. Při analýze výsledků vítězství nad interventy a bělogvardějci říkal, že jsme zvítězili proto, že jsme nepřítele, který měl materiální převahu, zbavili dělníků a rolníků, obléknutých do vojenských uniform. Tato teze má velký metodologický význam, neboť zdůrazňuje nejen úlohu materiálních, zejména vojenských činitelů ve válce, ale i nutnost jejich spojení s morálně politickým činitelem, který při jeho dovedném uplatnění spolupůsobí při dosažení vítězství nad nepřítelem. Leninské učení o úloze morálně politického činitele byla vždy součástí jak sovětské vojenské strategie, tak i operačního umění.

Studium morálně bojových vlastností i možností nepřítele bylo ve Velké vlastenecké válce předmětem zvláštní péče vojenských rad, velitelů, politických pracovníků a štábů. Morálně politický stav nepřítele pečlivě a důkladně hodnotili bezprostředně při plánování i vedení operací; vojenskou činnost spojovali rovněž s opatřeními k podlomení jeho morálně bojového ducha.

Můžeme uvést i jiné příklady. Charakteristický je v tomto směru přepočít

hitlerovského velení, které nedokázalo při rozpoutání války proti SSSR reálně zhodnotit celkovou efektivnost gigantických přeměn v ekonomických a společenských vztazích, zrozených Velkou říjnovou socialistickou revolucí. Pozoruhodné jsou i válečné události ve Vietnamu. Vojenské velení USA zřejmě nedocenilo morální duch vietnamského lidu, který se opírá ve svém spravedlivém zápase o nepřetržitou a neustále rostoucí pomoc a podporu Sovětského svazu a ostatních socialistických zemí.

V příští válce, jestliže ji imperialistické mocnosti rozpoutají, bezesporu vzroste význam morálně politického činitele. Jeho jasné vyjádřený třídní charakter jistě předurčí i nejkrajnější rozhodnost politických a vojenských cílů bojujících stran. To najde výraz nejen ve snaze dosáhnout úplné vojenské porážky nepřítele, ale podminí i nepřetržitě ideologické působení na vojska a obyvatelstvo.

Rostoucí význam tohoto problému ve své podstatě objasňuje také možné použití raketových jaderných zbraní, které ve mnoha směrech zvyšují závislost průběhu a výsledku ozbrojeného zápasu na morálně politickém stavu lidových mas a na morálně bojovém duchu vojsk. Psychologické působení nových bojových prostředků na vojska i obyvatelstvo bude neobyčejně velké.

Jiné chápání otázky nejen že vyklesává politickou podstatu soudobé války, ale i absolutizuje význam vojenské techniky a zbraní, omezuje možnosti našeho vlivu na člověka, který ovládá tyto zbraně a má kromě toho určité ideové přesvědčení, psychologické a jiné vlastnosti. Nemůžeme zapomínat na to, že ani se-

bedokonalejší a ničivější zbraně nejsou schopny samy o sobě, nezávisle na člověku, vyřešit průběh a výsledek války.

Velký význam ideologického boje je zřejmý i z průběhu válek vedených jen konvenčními zbraněmi. Zkušenosti z bojové činnosti v Koreji, Vietnamu i jiných zemích svědčí o tom, že válčící strany široce využívaly a využívají prostředků ideologického působení. Podle údajů amerického tisku rozšířila vojska interventů za období aktivních bojů ve Vietnamu více než 6 miliard letáků. K politickému rozložení nepřátelských vojsk aktivně pracují i vietnamští vlastenci. Bez ohledu na omezené možnosti vydávají a rozšiřují letáky, organizují vysílání, v bojové činnosti používají nejrůznějších forem a způsobů ozbrojeného zápasu, které mají velký vliv na intervenční vojska, zejména na vojska loutkového režimu.

Zesílení aktivnosti imperialismu a ideologické diverze třídního nepřítele vyžaduje od našich velitelů a politických pracovníků, aby byli připraveni dovedně využívat síly ideologického působení k řešení bojových úkolů a tak spojit ozbrojený zápas, jako základní a rozhodující, s ideologickým zápasem. Proto nezbytným úkolem je

— připravovat velitele, politické orgány a štáby k organizování a vedení politické práce mezi vojsky a obyvatelstvem nepřítele v bojových podmínkách,

— rozšiřovat praktické návyky důstojníků a generálů v organizování politické práce mezi vojsky a obyvatelstvem nepřítele,

— zdokonalovat metodiku využívání prostředků speciální propagandy v procesu bojové a operační přípravy vojsk.

Pohovoříme krátce o hlavních otázkách politické práce mezi vojsky a obyvatelstvem nepřítele i o tom, jaký vliv má na průběh bojové činnosti.

Výsledky speciální propagandy závisí na jejím těsném spojení s bojovou činností, na reálném zhodnocení morálně politického stavu vojsk a obyvatelstva nepřítele, na umění zvolit nejpůsobivější výzvy a hesla. Půjde především o to

— objasňovat příčiny imperialistické války,

— ukazovat její zhoubné následky pro pracující,

— dokazovat nezníčitelnou sílu zemí socialistického společenství,

— vyzývat k vyhýbání se vojenské

službě, k přechodu do zajetí, ke zřeknutí se používání jaderné zbraně,

— za zvlášť výhodných podmínek agitovat k aktivním protiválečným vystoupením,

— snižovat psychologický stav vojsk před použitím zbraní hromadného ničení, spojený s rozšiřováním paniky, s dezorganizací a demoralizací vojsk a obyvatelstva nepřítele.

Uskutečnění tak důležitých a složitých opatření předpokládá mít odpovídající materiální základnu. Např. front bude mít pojízdnou tiskárnu k vydávání až 500 000 letáků za 24 hod., pojízdné rozhlasové stanice k vedení rádiové propagandy. Vševojsková (tanková) armáda a armádní sbor bude mít agitační oddíl s velkými

a malými rozhlasovými stanicemi, rádiovou stanicí a pojiždnou tiskárnu s kapacitou 35 — 40 tisíc letáků za 24 hodin. Mostostřelecké, tankové a výsadkové divize budou mít malé rozhlasové stanice; v případě potřeby divize mohou tisknout letáky v tiskárně divizních novin. Letáky budou rozšiřovat letecké a jiné vzdušné prostředky (agitační pumy, agitační padákové obaly, agitační balóny apod.) a v operační a taktické hloubce raketové a dělostřelecké prostředky.

Tyto možnosti speciální propagandy v ideově politickém, morálně psychologickém a technickém směru musí důstojníci štábu a političtí pracovníci bezpodmínečně znát a brát je v úvahu při organizování bojové a operační přípravy vojsk.

Ve všech okruzích a druzích vojsk studují důstojníci známé formy vojenskopolitické práce imperialistických armád i problémy organizace a vedení psychologického boje s nepřítelem. Tyto otázky tvoří náplň velitelských shromáždění, vojenskotechnických konferencí a celého systému velitelské přípravy. Podobná opatření pomáhají velitelům a politickým pracovníkům všestranně studovat pravděpodobného nepřítele, zdokonalovat návyky v organizaci a vedení speciální propagandy a určovat způsoby součinnosti štábů a politických orgánů v této oblasti.

Můžeme v této souvislosti jmenovat vojenskoteoretickou konferenci jednoho vojenského okruhu, v jejímž průběhu účastníci studovali charakter soudobé války a úkoly štábu a velení okruhu ke zvýšení připravenosti k ideologickému boji s nepřítelem v bojových podmínkách. Podobné vojenskoteoretické konference se konaly ve svazech a svazcích dalších vojenských okruhů. Pozornost zasluhuje skutečnost, že kladné výsledky se zevšeobecnují a zavádějí do vojsk. Např. politická správa jednoho okruhu připravila materiály, které zevšeobecnují zkušenosti práce speciální propagandy ve svazech a svazcích okruhu, a doporučila, aby jich svazky a útvary využívaly v práci s důstojníky, štáby a politickými orgány.

Z toho vyplývá důležitý požadavek, aby podobná práce byla dovedena do určitého systému, přičemž otázky speciální propagandy by se nezakoumaly v obecně teoretickém směru, jak tomu často bývá, ale vždy s přihlédnutím ke konkrétním úkolům jednotlivých kategorií důstojnického sboru podle jejich funkčních povinností. Široké možnosti poskytují v tomto směru velitelsko-štábní cvičení, operačně taktic-

ká cvičení a válečné hry, které umožňují plánovat a uskutečňovat opatření speciální propagandy ve složité situaci na základě požadavků soudobé války.

Zahrneme-li do operačně taktického zámyslu cvičení a do ostatních plánovacích dokumentů i otázky speciální propagandy, vytváříme tím i odpovídající situace, které dávají podklady k hodnocení i morálně politického faktoru při plánování a vedení bojové činnosti a umožňují konkrétně pracovat v otázkách politické propagandy mezi vojsky a obyvatelstvem nepřítele. Zkušenosti velkých cvičení to potvrzují.

Rozpracované materiály s vojenskopolitickou charakteristikou pravděpodobného nepřítele, popřípadě lekcí na toto téma a jejich rozeslání do vojsk, budou praktickou pomocí podřízeným stupňům velení. Podobně proběhla aktivní práce na začátku i v průběhu několika cvičení. Do značné míry pomohla důstojnickému sboru ve studiu pravděpodobného nepřítele, charakteristiky zemí a národů na válčišti i zvláštností operačních směrů.

Neustále se rozšiřuje praxe, kdy velitel v průběhu cvičení souběžně s jinými otázkami důkladně hodnotí vojenskopolitickou situaci vojsk na válčišti nebo na určitém operačním směru, morálně politický stav vojsk nepřítele a na závěr vydává pokyny. Mnoho příkladů svědčí o tom, že takový přístup přispívá k hodnocení nejen čistě vojenských ale i morálně politických možností nepřítele a umožňuje přesněji určovat opatření k podlomení jeho morálně bojového ducha. Např. v době velitelské válečné hry na shromáždění velitelského sboru jednoho okruhu soustavně se zabývali zastupce náčelníka politické správy a náčelník politického oddělení tankové armády politickým stavem svazů i svazků pravděpodobného nepřítele a v souladu s tím i možnostmi okruhu a armády při organizaci speciální propagandy. Na základě toho štáby rozpracovaly i cílevědomá opatření speciální propagandy.

V řadě případů štáby rozpracují speciální výchozí údaje založené na reálném zhodnocení morálně politických možností nepřítele, které umožňují konkrétně plánovat a uskutečňovat opatření speciální propagandy v jednotlivých obdobích cvičení. Poučné jsou zkušenosti některých okruhů a druhů vojsk, kde politické správy a štáby sestavovaly výchozí údaje, které spolu s průzkumnými údaji o nepříteli předávaly podřízeným. Velitelé, štáby a politické orgány je braly v úvahu při plánování a vedení bojové činnosti i při organizování opatření speciální pro-

pagandy. Bylo by velmi škodlivé připouštět vymyšlené vojensko-politické situace, a proto je třeba vycházet při jejich zpracování jen z reálných údajů o morálně-politickém stavu svazů a svazků pravděpodobného nepřítele.

Cvičení rovněž umožňují shromažďovat zkušenosti ze součinnosti politických orgánů a štábů při organizování a vedení speciální propagandy. Tato součinnost zahrnuje

- vzájemnou informovanost,
- společné rozpracování způsobů rozšiřování agitačních materiálů v operačně taktické hloubce a v týlu nepřítele,
- vedení rádiové propagandy s využitím organických rádiových prostředků politických orgánů a vyčleněných rádiových prostředků spojovacího vojska,
- atd.

Např. na začátku jednoho cvičení konal se u jedné armády seminář na téma „Metodika hodnocení morálního faktoru při plánování a vedení armádní útočné operace“. Spolu s pracovníky politického oddělení se jej zúčastnili náčelníci a důstojníci operačního, zpravodajského a jiných oddělení štábu, raketového vojska a dělostřelectva. Podle doporučení závěru semináře byli vyčleněni v oddělení štábu důstojníci, kteří udržovali v průběhu cvičení nepřetržitě spojení s politickými odděleními v otázkách speciální propagandy.

Dobré výsledky přináší i podrobnější a hlubší rozpracování jednotlivých otázek organizace speciální propagandy v prů-

běhu cvičení. Např. velení jednoho vojenského okruhu věnovalo značnou pozornost využívání sil a prostředků agitačního oddílu v armádní útočné operaci, organizaci součinnosti v oblasti speciální propagandy s pohraničními vojsky a svazkem říčních člunů, metodám použití rozhlasových stanic v horském a zalesněném terénu.

Druhy vojsk a některé přihraniční vojenské okruhy při společných cvičeních Spojených ozbrojených sil Varšavské smlouvy věnovaly zvláštní pozornost koordinaci úsilí v oblasti ideologického boje s nepřítelem. Šlo zejména o

- vyhodnocení základních směrnic, volbu výzev a hesel speciální propagandy,
- výměnu informativních materiálů o nepříteli,
- společné rozpracování agitačně-propagačních dokumentů,
- vzájemnou výpomoc technickými prostředky speciální propagandy,
- atd.

Na jednom velitelsko-štabním cvičení byla vytvořena společná operační skupina speciální propagandy, která rozpracovala problematiku plánování speciální propagandy, informovala ředitelství cvičení o morálně-politickém stavu nepřítele a o vojensko-politické situaci v prostoru cvičení. Skupina zpracovala cvičné letáky, sestavovala rádiové programy, informační hlášení a jiné dokumenty. Práce skupiny přispěla k úspěšnému řešení operačních úkolů a kladně ji ocenilo ředitelství cvičení.

Z těchto zkušeností vyplývá, že rozpracování otázek ideologického boje s nepřítelem je důležitým prvkem činnosti velitelů, štábů a politických orgánů na velitelsko-štabních cvičeních, operačně taktických cvičeních a válečných hrách. Ze zkušeností však také vyplývá, že tyto orgány nevyužívají všech možností a často na tuto důležitou oblast práce i zapomínají. Při přípravě velitelsko-štabních cvičení, operačně taktických cvičení a válečných her nutné údaje v zámyslu cvičení a v plánovacích dokumentech nezpracovávají a nezabývají se ani problémy organizace politické práce mezi vojsky a obyvatelstvem nepřítele.

Setkáváme se i s takovými situacemi, kdy speciální propaganda na cvičeních se organizuje bez přihlídnutí k operační situaci. Politické orgány v důsledku špatně

organizovaného spojení s odděleními a službami štábů nemají na cvičeních vždy včasné informace o situaci a proto usku-tečňují opatření speciální propagandy bez dostatečného zvažení reálných požadavků. Jsou i takové případy, že požadavky politických orgánů na rozšiřování agitačních materiálů neberou letečtí a dělostřelečtí velitelé v úvahu při přípravě operačních propočtů; kromě toho nedostatečně a nepravdělně štáby vybírají stanoviště technických prostředků speciální propagandy.

Z toho vyplývá, že jsme se dosud nezbavili šablon a zjednodušování při řešení těchto problémů.

Nedostatkem je rovněž to, že zkušenosti Velké vlastenecké války se někdy mechanicky přenášejí do nových podmínek.

Stáby nevyužívají cvičení k rozpracování otázek zdokonalování polní výuky speciální propagandy a k dosahování efektivnějších způsobů použití technických prostředků speciální propagandy v různých podmínkách bojové situace. Cvičení se zřídka zúčastňují záložní důstojníci, kteří mají bohaté zkušenosti v oblasti speciální propagandy.

Úkoly, které mají ozbrojené síly, vyžadují upevnit a rozšířit přesvědčivé formy práce ve speciální propagandě a odstranit dosavadní nedostatky. Řešit můžeme tyto úkoly jen společnou činností velitelů, štábů a politických orgánů všech stupňů jak při přípravě, tak i v průběhu cvičení.

Na příštích velitelско-štábních cvičeních, operačně taktických cvičeních a válečných hrách by bylo účelné věnovat pozornost podrobnějšímu rozpracování celého komplexu otázek organizace a vedení speciální propagandy, jak organickými silami a prostředky, tak částečně

mobilizovaným politickým aparátem. V pozemním vojsku budeme dále studovat formy a způsoby organizace tiskové, rádiové a rozhlasové propagandy ve frontové a armádní útočné operaci a v jejím rámci i pořadí rozšiřování letáků silami letectva, raketového vojska a dělostřelectva.

Zkušenosti Velké vlastenecké války, bojové činnosti v Koreji a Vietnamu přesvědčují o nutnosti všestranně hodnotit morálně bojové vlastnosti nepřítele a určovat jeho silné a slabé stránky k tomu, abychom s využitím speciální propagandy mohli spolupůsobit při plnění úkolů vojsk. Proto je důležité již v míru a zejména na cvičeních hledat a zdokonalovat neúčinnější formy a způsoby ideologického boje s nepřítelem. Připravenost velitelů, politických orgánů a štábů k vedení speciální propagandy je důležitým prvkem bojové a mobilizační připravenosti.

Upraveno ze sovětského tisku